LIFE09 NAT/DK/000371 - Connect Habitats - Bøjden Nor

Naturgenopretning ved Bøjden Nor

- en kystlagune med overdrev

Lægmandsrapport

En naturperle

Bøjden Nor er et helt særligt værdifuldt naturområde, der ligger i Det Sydfynske Øhav

Signaturforklaring:

Projektområdet

Natura2000 området

^ *Indvielse af projektet maj 2013 af Grete Justesen, formand for Teknik- og Miljøudvalget i Faaborg-Midtfyn Kommune.*

Nyt vandhul til Strandtudse. >

FAKTA om Bøjden Nor

Natura 2000 området Bøjden Nor har et samlet areal på ca. 114 ha. Noret er ca. 36 ha og deles to dele af en vejdæmning til Bøjden Færgehavn.

Grundlaget for udpegning til Natura 2000: 1150* kystlagune, 6210 kalkoverdrev, 7220* kildevæld, 1330 strandeng, 1210/1220 strandvold med henholdsvis enårig og flerårige planter samt 1310 strandenge med enårige planter.

Bøjden Nor er et af Fugleværnsfondens fuglereservater. Reservatet administreres for Karen Krieger-Fonden. Reservatet er særlig kendt for forekomsten af bjergand *(Aythya marila)*.

Hele Natura 2000 området er desuden omfattet af en fredning fra 1968. Området er omfattet af en Natura 2000 plan fra 2011 og en Natura 2000 handleplan fra 2012.

Det har tidligere været en lavvandet bugt, men havet har i tidens løb ført sand med sig og dannet strandvolde, der har afskåret forbindelsen mellem noret og havet. I dag er Noret en kystlagune med lavvandede vandområder omgivet af strandvolde, strandenge og klinter og afskåret fra Lillebælt med en lang, smal strandvold.

Der er andre eksempler på kystlaguner rundt i Det Sydfynske Øhav. Tidligere var der dog mange flere, men inddæmnings- og afvandingsprojekter for 150 - 100 år siden har betydet, at kystlaguner nu er sjældne, ikke bare i dansk men også i europæisk sammenhæng.

Bøjden Nor indgår derfor i et europæisk naturnetværk af særligt bevaringsværdige naturtyper, kaldet Natura 2000. Det betyder, at vi er forpligtiget til at gøre en særlig indsats for at bevare kystlagunen med dens særlige planter, dyr og landskabelige særpræg.

Bøjden Nor er desuden et meget vigtigt fugleområde for en lang række ynglende og rastende ande- og vandfugle. Om vinteren raster her store flokke af troldænder, taffelænder og bjergand. Der er også en bestand af den sjælden og truede strandtudse i området.

Undersøgelser i området har dog vist, at naturforholdene i Bøjden Nor ikke var optimale. Områderne med kalkoverdrev og strandenge var for små og lå for isoleret. Der var problemer med at overdrevene groede til i krat og generelt modtog både overdrevene og noret for mange næringsstoffer fra oplandet. Der var behov for en indsats for at vende udviklingen.

Et LIFE-projekt var vejen frem

I 2010 fik den løbende indsats for at pleje og beskytte Bøjden Nor et kæmpe løft, da EU-LIFE godkendte et større naturgenopretningsprojekt i området. Faaborg-Midtfyn Kommune havde som lokal naturforvaltningsmyndighed søgt om projektet sammen med Fugleværnsfonden og Karen Krieger-Fonden. Fugleværnsfonden driver et fuglereservat i området og Karen Krieger-Fonden ejer dele af arealet. EU-LIFE bidrager med 50% af hele projektbeløbet. Resten betales af projektets parter.

Projektet skulle udvide og sammenkæde områderne med kalkoverdrev og strandeng. Påvirkningen af noret med næringsstoffer fra oplandet skulle nedbringes og forholdene for områdets fugle samt strandtudsen skulle forbedres.

Konkret skulle projektet:

- Købe 25 ha tilstødende landbrugsjord.
- Heraf skal de 20 ha udvikles mod kalkoverdrev og de sidste 5 ha laves til et antal mindre vådområder, der skal fjerne næringsstoffer fra overfladevand, der strømmer til kystlagunen.
- Rydde 1,5 ha fint overdrev for opvækst af buske og træer.
- Hegne og sikre afgræsning af samlet 52 ha ny og eksisterende naturområde.
- Lave 5 nye vandhuller og oprense 4 vandhuller til gavn for strandtudsen.
- Lave 2 fugleøer i kystlagunen, så vadefuglene kan yngle i fred.
- Lave 2 kilometer ny rekreativ sti rundt i området og opsætte informationstavler mv.

Nye stier sikre publikumsadgang.

Græssende kreaturer medvirker til udvikling af overdrev på tidligere omdriftsarealer.

Mange små naturområder sammenkædes til større områder

Strandengene og overdrevet lå tidligere som smalle bræmmer langs noret og begrænset til relativt små arealer, der ikke giver plads til naturlig dynamik. For visse planter og strandtudsen betyder det fare for lokal udryddelse, når arterne ikke har mulighed for at flytte til tilstødende egnede levesteder. Strandtudsen er mere sårbar for udryddelse med ét egnet ynglevandhul end hvis den har 5 egnede vandhuller i et område.

De små områder har også gjort de ynglende kystfugle sårbare for forstyrrelser bl.a. fra ræv og andre rovdyr. Så bestanden af ynglende fugle på strandengene og strandvoldene har derfor været i tilbagegang.

Flere steder var bræmmen med strandenge så smal, at det var vanskeligt for de græssende kreaturer at komme rundt til de forskellige dele af området. Græsningen var derfor ikke optimal.

Med LIFE-projektet er der købt 25 ha tilstødende landbrugsjord, der nu indgår i naturområdet og binder de tidligere naturområder sammen. Kalkoverdrevet, der tidligere udgjorde mindre end 0,5 ha som en smal bræmme op mod de dyrkede marker, har nu 20 ha græsland at spredes på. Udviklingen er i gang selv om den vil tage tid.

Strandtudsen har allerede taget de 5 nye vandhuller i brug, og der er nu skabt grundlag for at der kan udvikles en stor, levedygtig bestand af strandtudser.

Udbringning af hø fra nærliggende overdrev skal sikre udvikling af overdrev.

FAKTA om Strandtudsen

(Bufo calamita)

Strandtudsen opleves bedst, når den en lun eftermiddag/aften i maj-juli kvækker ved vandhullerne. Det er hannerne, der kvækker højt og vedholdende for at tiltrække hunnerne til de lave vandhuller, hvor æggene skal lægges. Et godt ynglevandhul skal være lavvandet og uden for megen opvækst. Solen kan så varme vandet godt op, hvilket fremmer klækningen af tudsernes æg. Tudserne overvintrer bl.a. i de lange jord- og stendiger i områdets kant.

Når man skaber gode leve- og yngleforhold for strandtudse, skaber man samtidig gode levesteder for mange andre af vandhullets planter og dyr.

Fugleø tager form.

Renere vand i noret

Noret er meget lavvandet. De fleste steder er vandet mindre end en meter dybt. Det gør noret særligt sårbart overfor tilførsel af næringsstoffer fra oplandet via fx drænvand. For mange næringsstoffer forurener vandet i kystlagunen og gør det uklart. Det er også en trussel for de særlige plantearter, der findes på overdrevene. Her vokser nemlig særligt lavt voksende arter, der er tilpasset et næringsfattigt miljø. Kommer der for meget næring vil de lavt voksende arter blive udkonkurreret af højere og hurtigt voksende arter.

Selv om landbruget i oplandet følger de gældende generelle regler for anvendelse af gødskning, er der brug for en særlig indsats for at reducere tilførslen af næringsstoffer. Man reg-

Der er opsat nye informationstavler i observationsskjulene.

ner med, at norets knap 36 ha lavvandede områder modtog ca. 4.000 kg kvælstof om året.

En måde at nedbringe tilledningen af næringsstoffer til noret på er, at tilbageholde større dele af næringsstofferne i oplandet. Konkret gøres det ved at udtage tilstødende landbrugsjord og bruge dem som buffer mellem landbrugsarealer og naturområdet. Desuden indbygges et antal mindre vådområder, der kan binde og omsætte kvælstof.

De foreløbige målinger viser, at indsatsen har nedbragt tilførslen med kvælstof til noret med 30%.

Bufferzonen vil også fremtidssikre området mod fremtidig havstigning som følge af klimaændringer. Det gør det muligt for naturen så at sige, at krybe længere på land.

Kreaturer skal stå for plejen

Overdrevene og strandengene skal græsses af større dyr som kreaturer eller heste. Ellers gror områderne til i enkelte højtvoksende arter som tagrør og tjørn, pil og el, der således vil udkonkurrere de mange lavt voksende arter, der naturligt hører til på overdrevene og strandengene. Området vil dermed miste en stor del af sin biologiske mangfoldighed og sin betydning for fugle og padder.

Derfor er hele området også hegnet og der er lavet faciliteter for kreaturer i form af bl.a. fangst folde, låger og vandingssteder. En mindre del af skrænterne er blevet ryddet for opvækst af buske mv.

Der er kommet en flok kreaturer på arealet og de skal fremover stå for hovedparten af plejen

Projekteringen i gang i vinteren 2011.

Bøjden Nor.

af strandengene, overdrevet og det "nye" græsland.

Det nyder fuglene også godt af. Kvæget holder nemlig græs og tagrør lavt, så fuglene kan færdes her med deres unger. Samtidig betyder køernes trampen, at der dannes små våde pytter. Her lever der en mængde smådyr - føde til vadefuglene. For at sikre de ynglende fugle mere fred for blandt andet ræve er der desuden som del af projektet lavet 2 yngleøer i den østlige side af noret.

Fugleø, hvor vandfuglene kan yngle i fred.

Fuglene er også glade

Det lavvandede Bøjden Nor og de omgivende strandenge er levested for mange fugle. I alt yngler her ca. 45 arter og andre kommer hertil på træk og om vinteren. Ænder og andre vandfugle har hele året et rigt og fredfyldt spisekammer ude på vandet. Vadefugle bygger rede og søger føde på de fugtige strandenge eller på de to yngleøer Terner har rede på strandengen - og fanger småfisk i det lave vand ude på noret. Måger yngler på strandengen. De søger føde overalt i området - til vands, til lands og i luften. Småfugle ses både i yngle- og i trækkiden på engene og i skoven.

Praktiske informationer

Publikum er velkomne i græsningfoldene. Men tag hensyn til fuglene.

Projektet er gennemført af Faaborg-Midtfyn Kommune i et samarbejde med Fugleværnsfonden og Karen Krieger-Fonden.

- Faaborg-Midtfyn Kommune er lokal naturforvaltningsmyndighed med ansvar for at gennemføre Natura 2000 handleplaner. Projektleder: Claus Paludan.

- Fugleværnsfonden har et fuglereservat i området og står for den fremtidige drift af området. Som led i projektet findes en plejeplan for området. Planen findes som bilag i kommunens Natura 2000 handleplan for området www.faaborgmidtfyn.dk/fileadmin/user_upload/Plan_og_Kultur/Natur/Endelig_Natura_2000-planer/B%C3%B8jden_Nor_LAV_2.pdf

- Karen Krieger-Fonden ejer samlet set 40 ha af områderne på land efter projektets gennemførsel.

De tre parter har bidraget til gennemførelse af projektet med faglig ekspertise såvel som bidraget til finansieringen af projektet.

Yderligere oplysninger om projektet kan findes på:
www.fuglevaernsfonden.dk/fuglevaernsfonden/projekter/life-bojden

Projektet er støttet af EU-kommissionen under LIFE-ordningen, som er EU's støtteordning til initiativer på miljø- og naturområdet på europæisk plan. Projektet har støttenummer LIFE09 NAT/DK/000371.

Fugleværnsfonden
Dansk Ornitologisk Forening

Karen Krieger-Fonden

Foto: Helle Hjorth og Claus Paludan